

Pan
Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

odpowiadając na Pana wystąpienie z 6 lipca 2022 r. (sygn. XI.540.32.2022.MKR) w sprawie *problemu niewystawiania przez polskie organy dokumentów pobytowych obywatelom Ukrainy i innym cudzoziemcom, którzy po 24 lutego br. przyjechali do Polski i korzystają tutaj z prawa pobytu i pomocy na podstawie przepisów ustawy o pomocy*, uprzejmie wyjaśniam co następuje.

W obecnym stanie prawnym art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. *o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa*¹ przewiduje, że obywatele Ukrainy przybywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (RP) z terytorium Ukrainy od 24 lutego 2022 r., w związku z konfliktem zbrojnym zapoczątkowanym agresją Federacji Rosyjskiej, posiadają uprawnienie do pobytu wynoszącego 18 miesięcy liczonych od tej daty do dnia określonego w przepisach, które zostaną wydane na podstawie art. 2 ust. 4². Osoby te, zgodnie z art. 2 ust. 6 ustawy, są uważane za cudzoziemców korzystających z ochrony czasowej w rozumieniu przepisów dyrektywy Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. *w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między państwami członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami*³ oraz posiadają uprawnienia przyznane na mocy *specustawy*.

W związku ze skalą napływu obywateli Ukrainy, zwłaszcza w pierwszych tygodniach trwania konfliktu zbrojnego, ustawodawca zdecydował się na to, aby urzędowym poświadczeniem posiadania uprawnienia do pobytu dla obywateli Ukrainy było nadanie im numerów PESEL⁴. Dane obywateli Ukrainy, którym te numery zostały nadane, są umieszczane w rejestrze prowadzonym przez Ministra Cyfryzacji⁵. Jednocześnie obywatelom Ukrainy nie są wydawane dokumenty potwierdzające ich legalny pobyt, które miałyby postać zbliżoną do kart pobytu lub innych dokumentów pobytowych w tradycyjnym znaczeniu. Aby zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej (dorobku prawnego Schengen) móc przekraczać granice zewnętrzne obszaru Schengen oraz granice wewnętrzne, i w konsekwencji przemieszczać się po terytoriach również innych niż Rzeczpospolita Polska państw stosujących dorobek prawny Schengen, legalnie przebywający na terytorium RP obywatele Ukrainy⁶, powinni mieć przy sobie oprócz dokumentów podróży, dokumenty o znaczeniu ekwiwalentnym

¹ Dz.U. poz. 583, z późn. zm., dalej „ustawa”, „specustawa”.

² Na dzień 9 sierpnia 2022 r. nie został wydany akt prawny, którego delegacją określono w art. 2 ust. 4 ustawy.

³ Dz. U. UE. L. z 2001 r. Nr 212, str. 12.

⁴ Na podstawie art. 4 ust. 1 *specustawy*.

⁵ Na podstawie art. 6 *specustawy*.

⁶ Na podstawie art. 2 ust. 1 *specustawy*.

dokumentom pobytowym, zgodnie z art. 21 ust. 1 Konwencji wykonawczej z dnia 19 czerwca 1990 r. do układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 r. *między Rządami Państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach*⁷.

W związku z tymi okolicznościami w celu uregulowania kwestii przemieszczania się obywateli Ukrainy w ramach strefy Schengen i przekraczania granicy zewnętrznej UE, 12 lipca 2022 r. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji przekazało Komisji Europejskiej zgłoszenie tymczasowo wykorzystywanego dokumentu elektronicznego, który jest udostępniany obywatelom Ukrainy przez Ministra Cyfryzacji w publicznej aplikacji mobilnej na podstawie art. 10 ust. 1 *specustawy*, a zatem prezentowany i widoczny na ekranach ich telefonów komórkowych (tzw. Diia.pl), jako poświadczającego legalność pobytu w Polsce. Informacje na temat dokumentu zostały jednocześnie przesłane do państw członkowskich UE i państw stowarzyszonych strefy Schengen. Po oficjalnej notyfikacji dokument elektroniczny Diia.pl, będący w posiadaniu obywatela Ukrainy lub innego cudzoziemca (którego pobyt na terytorium RP jest uznawany za legalny na podstawie *ustawy*), spełnia rolę dokumentu pobytowego służącego, wraz z ważnym dokumentem podróży, do przekraczania granicy zewnętrznej UE. Pozwala on również na przemieszczanie się w ramach strefy Schengen przez 90 dni w ciągu każdego 180-dniowego okresu.

Odnosząc się do poruszonego w wystąpieniu zagadnienia związanego ze statusem obywateli Ukrainy, którzy opuszczają terytorium RP na okres powyżej 1 miesiąca, pragnę zwrócić uwagę na kilka aspektów tej sytuacji. Zgodnie z art. 11 ust. 2 *specustawy*, wyjazd obywatela Ukrainy z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na okres powyżej 1 miesiąca pozbawia go uprawnienia, o którym mowa w art. 2 ust. 1 *ustawy* (tj. uznania pobytu w Polsce przez 18 miesięcy licząc od 24 lutego 2022 r. za legalny). Przepis ten sankcjonuje więc wyłącznie absencję trwającą powyżej 1 miesiąca, odbierając uprawnienie pobytowe. Jednocześnie, sam przepis art. 2 ust. 1 nie przewiduje „jednorazowości” tego uprawnienia. W przypadku gdy obywatel Ukrainy łącznie spełni następujące wymogi: przybył legalnie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w okresie od 24 lutego 2022 r. do dnia określonego w przepisach wydanych na podstawie art. 2 ust. 4 i deklaruje zamiar pozostania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jego pobyt na tym terytorium uznaje się za legalny w okresie 18 miesięcy licząc od 24 lutego 2022 r. Z takiej konstrukcji przepisu nie sposób wyprowadzić wniosek, jakoby utrata uprawnienia wynikająca z art. 2 ust. 1 miała powodować brak możliwości uzyskania go w przyszłości, przy ponownym spełnieniu ww. warunków.

Z poważaniem

z up. Bartosz Grodecki

Podsekretarz Stanu

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

⁷ Dz. Urz. UE L 239 z 22.09.2000 r., str. 19, z późn. zm. - Dz. Urz. UE. Polskie wydanie specjalne, rozdz. 19, t. 2, str. 9, z późn. zm.